

Kontroling in regulativa
Strateški kontroling in regulativa

Številka: 191203-1-3/2019/2
Datum: 25. 3. 2019

**Agencija za komunikacijska omrežja
in storitve Republike Slovenije**
Stegne 7
1000 Ljubljana

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve
Republike Slovenije

Prejeto:	26-03-2019	Sig. z.:	1010-01
		Pril.:	
Številka zadeve:	38241-3/2018/17	Vred.:	
V vrednost:			

Zadeva: Pripombe na Analizo upoštevnega trga 1 »Veleprodajno zaključevanje klicev v posameznih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji«

Zveza: Analiza AKOS št. 38241-3/2018/15 objavljena na spletnih straneh dne 21.02.2019

Spoštovani,

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve republike Slovenije (v nadaljevanju: Agencija) je dne 21. 2. 2019 na svoji spletni strani objavila analizo upoštevnega trga 1 »Veleprodajno zaključevanje klicev v posameznih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji« (v nadaljevanju: Analiza). Hkrati je širšo javnost pozvala, da posreduje svoje pripombe oziroma predloge na objavljeno Analizo najkasneje do 25. 03. 2019. V sklopu Analize Agencija definira posamezni upoštevni trg, ugotavlja obstoj prevladujočega operaterja na trgu ter predlaga naložitev obveznosti iz 102. do 107. člena ZEKom-1.

Telekom Slovenije v nadaljevanju podaja pripombe na Analizo po poglavjih, kot jih je Agencija zapisala v Analizi.

6. Opredelitev trga proizvodov in storitev na podlagi zamenljivosti ponudbe in povpraševanja

6.2. Medomrežno povezovanje operaterjev

Telekom Slovenije podaja komentar na sliko 7: Medomrežno povezovanje operaterjev na strani 21 Analize. Na sliki so le SIP-I povezave med operaterji, kar pa ne drži. Z vsemi domačimi operaterji je Telekom Slovenije vzpostavil SIP medomrežne povezave, s tujimi operaterji pa imamo SIP in SIP-I medomrežne povezave.

6.3. Povezovanje operaterjev z omrežjem družbe Telekom Slovenije

Agencija je v prvem odstavku poglavja zapisala, da se *alternativni operaterji lahko s fiksnim omrežjem družbe Telekom Slovenije na podlagi vzorčne ponudbe medomrežno povežejo preko TDM povezave na treh nivojih (IX, SX in PX)*. Navedeno ne drži, saj Telekom Slovenije ponuja medomrežne povezave na dveh nivojih (IX in SX). Agencija se pri tem sklicuje na RIO veljaven od 22.4.2016. Trenutno veljavni RIO je veljaven od 1.8.2018.

Na strani 23 je Agencija v Analizi zapisala, da je v omrežju družbe Telekom Slovenije aktivnih še 9 TDM central, od tega 7 na SX in 2 na PX nivoju, kar pa prav tako ne drži. V Telekomu Slovenije imamo na današnji še 6 TDM central, od tega 4 na SX nivoju.

6.4 Interni tranzit operaterjev, ki upravljajo s fiksnim in mobilnim omrežje

Agencija je na strani 24 zapisala:

Iskalci dostopa se lahko v primeru medomrežnega povezovanja z družbo Telekom Slovenije izognejo stroškom tranzita klicev le, če se neposredno povežejo tako z njegovim fiksnim kot tudi z njegovim mobilnim omrežjem. Agencija ugotavlja, da je lahko takšno povezovanje neučinkovito. Za medomrežno povezovanje z mobilnim delom omrežja družbe Telekom Slovenije je namreč na voljo le starejša TDM tehnologija, čeprav družba po podatkih, ki jih je posredovala v okviru vprašalnika o medomrežnih povezavah operaterjev fiksne telefonije (št. zadeve 38241-3/2018), TDM central v mobilnem omrežju že nekaj časa nima več.

Na strani 25 pa še:

Agencija je v Analizi na strani 25 zapisala: Agencija ugotavlja, da pri internem tranzitu klicev med fiksnim in mobilnim omrežjem znotraj učinkovitega operaterja, ki upravlja enotno fiksno-mobilno konvergenčno omrežje, poleg stroškov zaključevanja klicev, ki so odvisni od omrežja v katerem se zaključuje posamezen klic – bodisi v fiksno bodisi v mobilno omrežje ne nastajajo dodatni stroški oziroma t.i. dolgoročni inkrementalni (prirastni) stroški (pure LRIC). Iz navedenega razloga bo tovrstni operater lahko zaračunal samo strošek učinkovitega zaključevanja klicev glede na omrežje v katerem se klic zaključuje – bodisi v fiksno bodisi v mobilno omrežje – in torej ne bo upravičen do dodatnega zaračunavanja tranzita, saj ta nima podlage v dejansko nastalih stroških učinkovitega operaterja. Poleg tega operaterji tudi postopoma prehajajo na enotno IMS platformo za fiksne in mobilne storitve – A1 Slovenija in T-2 sta napovedala uvedbo enotne IMS platforme do konca leta 2019, Telekom Slovenije in Telemach pa se glede časa uvedbe nista opredelila – slednje pa še dodatno spodbuja uvajanje NFV/SDN tehnologij v omrežja operaterjev.

Telekom Slovenije odločno nasprotuje tej ugotovitvi, saj s tem Agencija dejansko posega v predpisane obveznosti iz 134. člena ZEK-om-1. Tretji odstavek tega člena določa, da morajo vsi operaterji javnih komunikacijskih omrežij in izvajalci javno dostopnih telefonskih storitev brezplačno zagotoviti prenos vseh storitev klica v sili organu, ki ga obravnava, pri čemer zagotovijo tudi nadomestne poti. Nadomestno pot je potrebno zagotoviti na celotni poti. Prav zaradi zagotavljanja neprekinjenega delovanja je strateško pomembno, da vsak operater poskrbi za 2 različni poti do omrežja Telekoma Slovenije, ki izvaja agregacijo in terminacijo klicev v sili. Če nima vzpostavljene medomrežne povezave z našim fiksnim in z mobilnim omrežjem, mora poskrbeti za možnost preusmeritve klicev v sili (ob izpadu primarne poti) v omrežje drugega operaterja, ki ima zagotovljeno medomrežno povezavo z obema omrežjema Telekoma Slovenije.

Agencija v nadaljevanju ugotavlja, da Telekom Slovenije nima več TDM central v mobilnem omrežju. Vendar to dejstvo ne pomeni, da je omrežje All IP. Večina mobilnega govornega prometa še vedno poteka po signalizaciji SS7, ki se tudi prenaša ob posredovanju klicev v druga omrežja (tako v fiksno omrežje Telekoma Slovenije, kot tudi vsa ostala omrežja, s katerimi je medomrežno povezano).

Tranzit klicev med fiksnim in mobilnim omrežjem povzroča dodatne stroške, saj pri prenosu uporablja več dodatnih elementov omrežja. Te stroške je nujno potrebno upoštevati v ceni tranzita klica, saj gre za ločeni omrežji z drugačnimi priključnimi točkami in elementi. Operaterji šele napovedujejo prehod na enotno IMS platformo, tako ni možno vnaprej zahtevati prilagoditve, ki trenutno še niso izvedljive. Zato ni možno upoštevati, da ima učinkoviti operater vzpostavljeno enotno IMS platformo.

Operaterji mobilnih omrežij ne morejo izključiti signalizacije SS7, saj gostovanje VoLTE uporabnikov še ni omogočeno v večini držav. Tako se za klice v roamingu uporabljajo 2G in 3G omrežja. Iz tega sledi, da najverjetneje

še noben operater mobilnega omrežja v Evropi nima le IP signalizacijo. Agencijo naprošamo, da navede vsaj 1 primer »učinkovitega« operaterja.

9. Predlagane obveznosti na upoštevem trgu

V nadaljevanju se Telekom Slovenije opredeljuje do posameznih predlaganih obveznosti na upoštevem trgu, ki jih namerava Agencija naložiti operaterjem s pomembno tržno močjo.

9.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Agencija je v tem poglavju zapisala, da namerava operaterjem s pomembno tržno močjo naložiti obveznost, da ugodijo vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in pripadajočih zmogljivosti z namenom komunikacije med uporabniki različnih operaterjev.

Operaterji, ki imajo naloženo obveznost, da zagotovijo vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop, morajo zagotoviti medomrežno povezavo oziroma operaterski dostop operaterjem, ki imajo svoje končne uporabnike. Z navedenim je omogočena uporabnikom enega operaterja komunikacija z uporabniki drugega operaterja. Medomrežno povezovanje z operaterji, ki nimajo svojih končnih uporabnikov je stvar komercialnega dogovora med operaterjema.

Telekom Slovenije poziva Agencijo, da v tem delu dopolni Analizo tako, da bo iz nje jasno razvidno, da je medomrežno povezovanje z operaterji, ki nimajo svojih končnih uporabnikov, stvar komercialnega dogovora med operaterjema.

9.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Agencija je na strani 47 zapisala, da bo posamezna družba

morala z vidika zaračunavanja cene zaključevanja klicev v svojem omrežju na fiksni lokaciji enako obravnavati vse klice, pri čemer cenovne obveznosti veljajo v primeru tistih neposredno medomrežno povezanih operaterjev, ki delujejo na notranjem trgu Evropske unije, ne glede to, od kod klic, ki ga ti operaterji zaključujejo v omrežje družbe, izvira, pod pogojem, da je izvor klica znotraj notranjega trga Evropske unije in da je številka kličočega izvirna.

Storitev zaključevanja klicev je medoperaterska storitev, pri kateri operater omogoči, da se klic, ki ga generira njegov končni uporabnik ali končni uporabnik iz omrežja drugega operaterja, zaključi na določeno številko v njegovem javnem telefonskem omrežju.

V okviru regulacije posameznega upoštevnega trga Agencija na podlagi IV. poglavja ZEKom-1 določi operaterja s pomembno tržno močjo (OPTM), pri čemer mu lahko, skladno s 26. členom ZEKom-1, naloži tudi obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih elementov in pripadajočih zmogljivosti in njihove uporabe (v nadaljevanju: operaterski dostop). OPTM, ki mu je taka obveznost naložena, je na razumno zahtevo drugega operaterja z njim dolžan skleniti pogodbo in mu zagotoviti operaterski dostop, že odobrenega operaterskega dostopa pa ne sme zavrniti. Taka obveznost po mnenju Agencije predstavlja kontrahirno dolžnost zadevnega operaterja.

Temeljni načeli vsakega pogodbenega razmerja sta dolžnost izpolnitve obveznosti (*pacta sunt servanda*) ter načelo vestnosti in poštenja. Bistvo načela izpolnitve pogodbenih obveznosti je, da so stranke dolžne izpolniti svoje pogodbene obveznosti in odgovarjajo za njihovo izpolnitev. Načelo vestnosti in poštenja pa pomeni predvsem dolžnost pogodbenih strank, da druga do druge ravnajo lojalno, da se vzajemno obveščajo o vseh dogodkih in

dejstvih, ki so zanje pomembna, se vzajemno varujejo in sodelujejo pri izpolnjevanju pogodbenih obveznosti ter ravnajo v skladu z dobrimi poslovnimi običaji.

Pri zaključevanju klicev se operaterji srečujemo s problemom zlorab oštevilčenja, pri katerem se klicem z izvorom izven EU/EEA dodeli (spremeni) oštevilčenje, dodeljeno operaterjem znotraj EU/EEA z namenom izogibanja plačila veljavne cene za tovrstni promet. Posledično se operaterji, ki zlorabljen klic zaključijo v svojem omrežju, soočajo s pritožbami uporabnikov zaradi napačno prikazane ali neprikazane številke kličočega uporabnika, izpadom prihodkov in nezmožnostjo pravnega izvrševanja odredb pristojnih organov za posredovanje podatkov o prometu.

Telekom Slovenije predlaga, da Agencija v odločbi določi, da lahko operaterji pričnejo s postopkom ugotavljanja zlorab na podlagi (vendar ne omejeno na):

- pritožbe uporabnikov o napačnem prikazu številke kličočega;
- testnega klica;
- analize prometa (kot primeroma: primerjava A številke z veljavnim načrtom EU/EEA oštevilčenja; hkratni klici z iste A številke; neobičajni prometni vzorci, idr.);
- obvestila drugega operaterja (mednarodnega ali nacionalnega)

Zlorabe se štejejo za utemeljene, če operater, ki jih je odkril, nemudoma, oziroma v rokih dogovorjenih s pogodbo, tranzitnemu operaterju, ki mu je promet posredoval, posreduje obvestilo o zaznanih zlorabah z obrazložitvijo, zakaj naj bi šlo za zlorabo. Tranzitni operater, ki je tak klic posredoval v omrežje OPTM, bo na podlagi prejetega obvestila lahko v najkrajšem možnem času in v okviru svojih tehničnih zmogljivosti preprečil nadaljnje posredovanje zlorabljenega prometa v omrežje OPTM, OPTM pa ima pravico zaračunati tovrsten promet po ceni za promet z neizvirno A številko.

Kadar na podlagi izmenjanih prometnih podatkov OPTM in tranzitni operater ugotovita, da promet, za katerega je OPTM domneval, da je posredovan z neizvirno A številko, dejansko izvira znotraj notranjega trga EU (npr. zaradi preusmeritve klica z izvorom znotraj notranjega trga EU, ki ni posledica poseganja tranzitnega operaterja, pride do spremembe A številke), se takšen klic zaračuna po vsakokratni veljavni regulirani ceni.

Operaterji naj v skladu z načelom vestnosti in poštenja med seboj sodelujejo pri ugotavljanju in preprečevanju zlorab.

OPTM ima v primeru, da z iste ugotovljene neizvirne A številke tudi v nadaljnjem obdobju prihajajo zlorabljeni klici, pravico začasno blokirati zaključevanje takšnih klicev z ugotovljeno neizvirno A številko.

Blokada A-številke lahko traja največ tri mesece oziroma krajši čas, v kolikor OPTM, operater, ki mu številka pripada in/ali tranzitni operater soglasno ugotovijo/ta, da A številka ni več zlorabljena. OPTM lahko za zaključevanje klicev v svoje omrežje zahteva vzpostavitev ločenih prenosniških skupin za zaključevanje mednarodnega prometa.

Ugotovljene zlorabe se lahko prijavijo tudi Agenciji, ki naj postopa v skladu s svojimi pristojnostmi.

Agencija je na strani 47 zapisala:

Poleg tega namerava agencija družbam Telekom Slovenije, Telemach, T-2 in A1 Slovenija, ki upravljajo s fiksnim in mobilnim omrežjem, v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja naložiti tudi obveznost, na podlagi katere bo posamezna družba:

- *morala z vidika internega tranzita klicev med lastnim fiksnim in mobilnim omrežjem enako obravnavati vse klice, tako lastnih kot končnih uporabnikov drugih operaterjev, pri čemer bo morala omogočiti zaključevanje klicev v lastnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji preko medomrežnih povezav, ki jih imajo drugi operaterji vzpostavljene z mobilnim omrežjem družbe.*

Telekom Slovenije odločno nasprotuje predlagani novi obveznosti za operaterje mobilnih omrežij glede tranzita klicev in obveznosti zagotavljanja zaključevanja v fiksno omrežje preko medomrežne povezave z mobilnim omrežjem, saj gre za trg zaključevanja klicev v fiksno omrežje. Obveznost posega v obveznosti na trgu 2.

Tehnične argumente je Telekom Slovenije že podal v komentarjih k poglavju 6.4.

9.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Agencija bo posameznim družbam, ki jih bo imenovala za operaterje s pomembno tržno močjo, naložila tudi obveznost zagotavljanja preglednosti, v okviru katere bo posamezna družba morala:

v 30 dneh (oziroma 60 dneh za prvič regulirane operaterje) od dokončnosti te odločbe pripraviti in na svoji spletni strani na transparentnem in enostavno dosegljivem mestu objaviti vzorčno ponudbo, iz katere so jasno razvidne najmanj opisane storitve, ki jih ponuja v zvezi z medomrežnim povezovanjem oziroma operaterskim dostopom, razčlenjene na komponente v skladu s tržnimi potrebami, vključno s tehničnimi specifikacijami in značilnostmi omrežja ter z njimi povezanimi pogoji izvedbe in uporabe ter vse pogoje, ki omejujejo dostop do oziroma uporabo storitev, vključno s cenami, ter je dovolj razčlenjena, da drugim operaterjem, ki želijo določeno storitev v zvezi z medomrežnim povezovanjem oziroma operaterskim dostopom, ni treba plačati zmogljivosti, ki niso nujne za zahtevano storitev. Pri tem naloženi rok ne velja za prvo implementacijo obveznosti cenovnega nadzora in za tehnične pogoje priključitve na IP medomrežno točko ali druge obstoječe medomrežne točke;

Agencija je na strani 51 dodatno zapisala:

Agencija tako za uskladitev obstoječih vzorčnih ponudb z obveznostmi, ki bodo izhajale iz odločb na predmetnem upoštevem trgu, za vse družbe, ki jim je bila objava vzorčne ponudbe naložena že na podlagi obstoječih regulativnih obveznosti, predlaga rok 30 dni. Agencija za družbe, ki bodo morale vzorčno ponudbo izdelati prvič, predlaga, da to pripravijo in objavijo najkasneje v roku 60 dni od vročitve odločbe. Izjema so cenovne obveznosti, kjer bo nova izračunana stroškovna cena zaključevanja klicev učinkovitega operaterja začela veljati že v naslednjem obračunskem obdobju po začetku veljavnosti posameznih odločb.

Telekom Slovenije poziva Agencijo, da za oblikovanje cen ostalih storitev, nujnih za zaključevanje klicev prav tako omogoči, da jih operaterji objavijo v 30 dneh od dokončnosti odločbe in ne že v naslednjem obračunskem obdobju. Operaterji za njihov izračun potrebujemo čas, prav tako pa je primerno, da imajo drugi operaterji možnost, da se z njimi seznanijo 30 dni prej.

9.4 Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

Telekom Slovenije obvešča Agencijo, da bo, v želji po celoviti obravnavi storitev, ki so nujne za zaključevanje klicev, v vzorčno ponudbo za medomrežno povezovanje vključil tudi zakupljene vode kapacitete 2 Mbit/s, ki so namenjeni medomrežnemu povezovanju. Tovrstna ponudba bo torej na voljo v RIO, ne pa v RALO, kot je bila to praksa do sedaj.

Po vpogledu v model, ki ga je pripravila Agencija ugotavljamo, da bi bilo primerno, da bi Agencija podrobneje pojasnila podčrtani del teksta v spodnjem odstavku, objavljenem na strani 60.

Podatke o nabavnih vrednostih in stroških opreme je Telekom Slovenije ponovno posredoval za vsako kategorijo opreme v omrežju: nabavna vrednost enote, delež letnega stroška podpore, delež planiranih stroškov, zahtevan fizični prostor za opremo znotraj tehničnih stavb, strošek energije, strošek vzdrževanja na enoto opreme, življenjska doba opreme in gibanje cen v prihodnosti. Navedene podatke je za izračun cene za zaključevanje klicev v fiksnem omrežju za namene te analize agencija delno spremenila in posodobila na osnovi lastnih podatkov in posredovanih podatkov Telekoma Slovenije. Cene opreme in storitev, potrebnih za zagotavljanje storitve zaključevanje klicev, so se, tudi zaradi sprememb (npr. znižanje števila klicev) v povpraševanju po storitvah, spremenile.

Telekom Slovenije opozarja, da iz Analize ni razvidno, kaj se bo zgodilo z morebitnimi novimi operaterji s svojim omrežjem in naročniki, ki se bodo na trgu pojavili po opravljeni Analizi in izdaji odločb o določitvi operaterjev s pomembno tržno močjo. Telekom Slovenije meni, da bi morala Agencija predvideti mehanizem kako bo takšne nove akterje na trgu čim prej opredelila za operaterje s pomembno tržno močjo in jim določila ceno zaključevanja klicev

Telekom Slovenije

v novo nastalo omrežje. V izogib sprožanja raznih medoperaterskih sporov v zvezi z določanjem cen zaključevanja klicev in neenakih pogojev predlagamo, da Agencija pri določitvi cene zaključevanja klicev obrazloži in zapiše, da bo s strani Agencije izračunana in določena vsakokrat veljavna cena za zaključevanje klicev enako veljala tudi za novo vstopajoče operaterje, ki v času nastanka Analize in določitve operaterja s pomembno tržno močjo še niso delovali na trgu in jim bo takšen položaj ugotovljen in obveznosti naložene naknadno v najkrajšem možnem času, skladno z dejanskim stanjem na trgu zaključevanja klicev v posamičnih javnih fiksni telefonskih omrežjih.

S spoštovanjem!

mag. Samo Jošt
direktor strateškega kontrolinga in regulative

Telekom Slovenije
d.d.